

LISZT BULLETTIN

Frans Lisztkring

Juli 2022

Donateursdag op zaterdag 22 oktober aanvang 14:00 uur

Op uitdrukkelijke wens van onze voorzitter, Martyn van den Hoek, wordt er op zaterdagmiddag 22 oktober weer een donateursdag gehouden, aanvang 14:00 uur. Hoewel nog niet duidelijk is of Martyn zelf aanwezig kan zijn, heeft hij ervoor gepleit van dit initiatief een traditie te maken. De plaats van handeling is net als vorig jaar de Westvest90-kerk te Schiedam, waar een van de mooiste concertvleugels van Nederland staat en de akoestiek perfect is.

De dag wordt geopend met de presentatie van een nieuw boek van Albert Brussee, *In het voetspoor van Franz Liszt – Twaalf zwerftochten door Europa*. De auteur vertelt daarin over zijn studiereizen naar Oekraïne, Hongarije, Italië en Frankrijk, laat muziekfragmenten horen van door hem opgedolven muziekstukken en verlevendigt zijn presentatie met tientallen foto's.

Na een korte pauze wordt vervolgd met het concert van-en-voor-leden. Deelname staat open voor iedereen die zich graag laat horen en zijn liefde voor de muziek van Liszt met anderen wil delen: goede amateurs, muziekstudenten en professionals – het wordt vast weer een bont exposé van zo mogelijk onbekende aspecten van Liszts enorme oeuvre in diverse bezetting. Afhankelijk van het aanbod is er een tijdslimiet ingesteld: in principe krijgt iedere deelnemer niet langer dan tien minuten. Lange en overbekende werken als de grote Sonate in b kunnen dus niet in het programma worden opgenomen. Uiterste datum van aanmelding is 1 september. U kunt uw repertoire opgeven bij onze secretaris, Hans Roskam: hans.roskam43@gmail.com of bij Johan Verrest: j.verrest@lisztkring.nl.

Na een royale pauze, tijdens welke een gesigneerd exemplaar van Albert Brussee's boek te verkrijgen is

Alexandra Kaptein

geboren op 22 maart 1999 te Enschede, begon op vijfjarige leeftijd haar pianostudie bij Lena Golowinskaja. Een jaar later al won zij de eerste prijs van de pianocompetitie 'Jugend musiziert' in Duitsland. Dit was het begin van een lange reeks nationale en internationale concoursen in heel Europa; niet zelden kwam ze met een mooie prijs naar huis. Na de middelbare school werd Alexandra toegelaten tot het Artez Conservatorium Zwolle. *Cum laude* geslaagd, zet ze momenteel haar piano-opleiding voort bij Frank van de Laar aan het Conservatorium van Amsterdam en hoopt volgend jaar haar Master te halen. Daarnaast begon ze enkele jaren geleden een tweede hoofdvakstudie: Muziektheorie. Ze geeft hiermee een signaal af dat niet zozeer het vlekkeloze pianospel, de glanzende carrière *an sich* centraal staat in haar leven, maar de muziek in al haar structurele, harmonische en interpretatieve facetten zelf.

en oude jaargangen van ons tijdschrift tegen gereduceerde prijs aangeboden worden, is er een kort recital (zonder pauze) door de hoogst geëindigde Nederlandse deelnemer aan het Internationaal Franz Liszt Pianoconcours te Utrecht: Alexandra Kaptein. Wat ze zal spelen, is momenteel nog niet bekend, maar dat het een boeiend concert zal worden, staat nu al vast!

Tot besluit is er een nazit, een gezellig samenzijn, tijdens welke er gelegenheid is van gedachten te wisselen met elkaar en met het bestuur. Mochten er ideeën of voorstellen zijn met betrekking tot het reilen en zeilen van de Franz Liszt Kring, dan is dit het goede moment daarover met ons in contact te treden. We zullen tijdens komende vergaderingen dan zien of we ons beleid nog beter kunnen afstemmen op uw wensen en verwachtingen.

De entree is vrij, ook voor uw introducees. Een vrijwillige bijdrage ter bestrijding van de onkosten is echter welkom. Het adres van de Westvest-90-kerk luidt: Westvest 90, 3111 BZ Schiedam; zaal open om 13:40. Dicht bij de kerk is ruime parkeergelegenheid.

Bestuurlijke aangelegenheden

Martyn van den Hoek. Begin april bent u geïnformeerd dat Martyn van den Hoek enkele weken voorafgaand aan zijn comeback met de *Winterreise* van Schubert-Liszt door corona geveld was. Dat leidde in zijn geval – na de longtransplantatie die hij had ondergaan – direct tot opname op de Intensive Care van het gerenommeerde Otto Wagner-ziekenhuis in Wenen, temeer daar hij ook een hardnekkige ziekenhuisbacterie onder de leden bleek te hebben. Hoewel er op bepaalde fronten vooruitgang werd geboekt, bleven de longen ontstoken en werd enkele weken geleden besloten een ultieme poging te doen langs operatieve weg de haard van de ontsteking weg te nemen. Dat heeft tot goed resultaat geleid, maar had langdurige longbloedingen tot gevolg. De situatie werd kritiek en nogmaals moest operatief worden ingegrepen. Gelukkig kregen we kortgeleden bericht dat de situatie thans onder controle is, Martyn de drie kritieke dagen na deze laatste operatie goed doorstaan heeft en zienderogen opknapt, mede dankzij de zorg en liefde waarmee hij door zijn vrouw, zijn zuster en de medische staf omringd wordt.

Martyns geestkracht is exceptioneel groot en lijkt nog steeds ongebroken. Als concertpianist weet

hij hoe hij onder moeilijke, stressvolle omstandigheden het hoofd koel moet houden en rustig en volhardend horde na horde moet nemen. We hopen dat hij spoedig weer naar huis mag en ons – al is het voorlopig nog vanuit Wenen – in de toekomst met zijn inspirerende ideeën weer mag bezielen.

Aad Jordaans. Ary Adam Jordaans, jarenlang bestuurslid van de Franz Liszt Kring, is na een langdurig ziekbed op 18 juni j.l. overleden. Aad was een zachtmoedige, bescheiden man, die niettemin met grote volharding veel goede initiatieven wist te realiseren. Van professie ingenieur, met name op het gebied van de akoestiek, lag zijn hart toch bij de muziek. Hij speelde goed piano, stond in contact met veel musici, en wist de Westvest90-kerk te Schiedam om te bouwen tot een muzentempel waar ieder jaar een prachtige concertserie honderden bezoekers trekt. Daarnaast was Aad de initiatiefnemer van de Stichting Piano! Piano!, die ieder jaar een zomercursus voor jong talent organiseert op kasteel Keppel. Langs die weg kwam Aad in contact met de Franz Liszt Kring en ons bestuurslid, de pianiste Toos Onderdenwijngaard, die voorstelde een speciale Liszt-prijs in te stellen. Deze is inderdaad een enkele keer uitgereikt, onder anderen aan Camiel Boomsma.

Aad heeft achter de schermen veel goed gedaan. Talloze jonge musici heeft hij op weg geholpen door hen een podium te bieden. Ook in het bestuur van de Franz Liszt Kring heeft hij zijn steentje bijgedragen, met name op het gebied van sponsoring en fondsenwerving. Terecht werd hij voor zijn grote verdiensten op cultureel en maatschappelijk gebied benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau en spelde de burgemeester van Schiedam hem nog onlangs de erespeld van de stad Schiedam op de borst.

Albert Brussee. Ik zelf ben al weer twee maanden in mijn 77-ste levensjaar gevorderd en zo geleidelijk aan begin ik dat te merken. Lichamelijke klachten, hoewel niet levensbedreigend, dienden zich de laatste jaren aan, en ik heb daarom besloten mijn bestuursfunctie geleidelijk aan af te bouwen. In de tijd die me nog rest zou ik me graag willen

concentreren op uitsluitend inhoudelijke zaken. Tijdens de laatste vergadering zijn we overeengekomen dat het schrijven van het *Liszt Bulletin* in het vervolg door de zittende secretaris zal worden gedaan, zoals dat eigenlijk ook hoort. Ook het verenigingsarchief zal aan hem overgedragen worden. Wel blijf ik nog een poosje in het bestuur en natuurlijk in de redactie van ons tijdschrift.

Op zoek naar een tweede secretaris. De taak van de secretaris wordt door deze herverdeling van taken verzwaaard en het is daarom wenselijk dat er een tweede secretaris komt, zoals die er vroeger ook vaak was. Er zijn wat namen gevallen en suggesties gedaan, maar tot op heden heeft dit nog niet tot een positief resultaat geleid. Mocht iemand dienaangaande een voorstel hebben, of zelf willen meehelpen de kar te trekken, dan houden we ons aanbevolen. Met name is er behoefte aan iemand die onze website bijhoudt. Zolang deze niet regelmatig wordt bijgewerkt, is zo'n kanaal naar de buitenwereld toe eigenlijk zinloos. Dit zou een mooie taak kunnen zijn voor de tweede secretaris!

Reacties kunt u richten tot info@albertbrussee.nl of hans.roskam43@gmail.com.

Korte berichten

Liszt Utrecht, het Internationaal Franz Liszt Pianoconcours

Hoewel er goed gespeeld werd, is geen van de vier Nederlandse deelnemers aan het Internationaal Franz Liszt Pianoconcours in Utrecht – Florian Verwey met een prima Dante-sonate, Nikola Meeuwssen die onlangs in Den Haag en Schiedam veel succes had met *La Notte* en de grote Sonate in b, Alexandra Kaptein met een diepgevoelde *Cantique d'amour* en een indrukwekkende *Tweede Ballade*, en Yang Yang Cai met een briljante, lichtvoetige *La Leggerezza* en een charmante *Soirées de Vienne Nr. 6* – tot de Tweede Ronde doorgedrongen. Of dit terecht is geweest, zal de toekomst uitwijzen. Naar mijn mening schuilt er veel potentieel onder de genoemde kandidaten en zullen zij, hoe dan ook, hun weg wel vinden.

Het vervolg van het concours, The Festival Phase en de Finale, vinden plaats van 22 tot en met 29 september in TivoliVredenburg in Utrecht. Over de exacte invulling is momenteel nog weinig bekend. In een volgend *Liszt Bulletin* houden we u op de hoogte.

'A Digital Liszt Sources and Works Catalogue'

Dit *long-term* project onder leiding van prof. dr. Christiane Wiesenfeldt van de faculteit muziekwetenschap van de Universiteit van Heidelberg heeft tot doel een digitale catalogus samen te stellen van het bronmateriaal van het totale oeuvre van Franz Liszt in al zijn versies en deze vrij toegankelijk te maken op internet. De musicologe is van mening dat deze website een 'central gap in music research regarding the 19th century' gaat vullen. Bij het project zijn ook de Saksische Staats- en Universiteitsbibliotheek (SLUB) in Dresden en het Goethe- und Schiller-Archiv te Weimar betrokken. Het ligt in de bedoeling alles (ook de schetsboeken?) visueel ter beschikking te stellen. Men schat voor dit project ongeveer twaalf jaar nodig te hebben. Voor meer informatie, zie: www.uni-heidelberg.de/en/newsroom/franz-liszt-digital.

Het Liszt Festival Raiding 2022

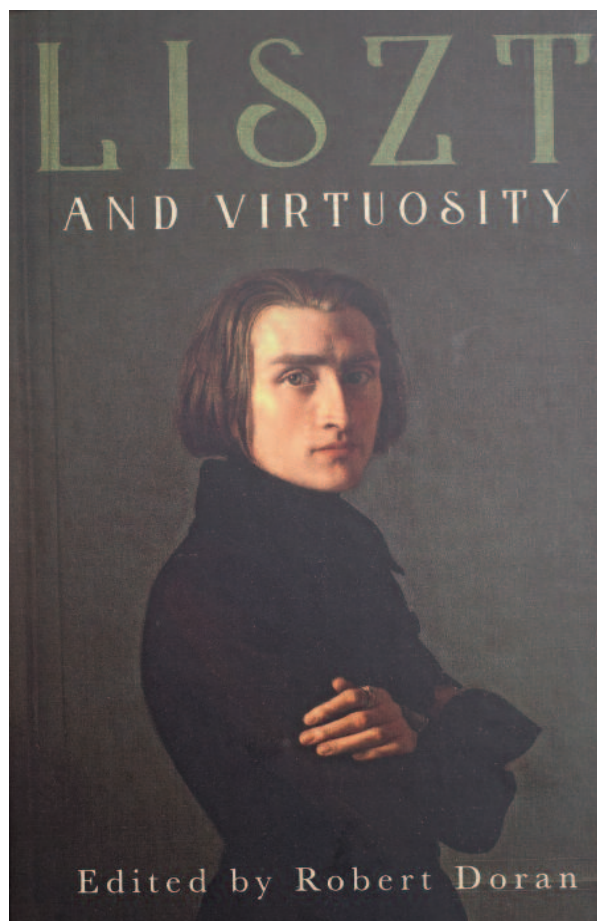
Nu de Coronapandemie wat bedwongen lijkt, heeft de directie van het Liszt Festival Raiding weer vier prachtige festivals samengesteld. Het zomerfestival is onderwijl al voorbij; het herfstfestival loopt van 6 tot en met 23 oktober. Het programma biedt een veelzijdig aanbod met bekende meesterwerken als Beethovens Zevende symfonie, Liszts *Les Préludes* en Gershwins *Rhapsody in blue*. Daarnaast staan zelden gehoorde werken van Liszt, maar ook van onbekende componisten geprogrammeerd. Het zou te ver voeren dit alles hier uit de doeken te doen. Belangstellenden wordt verwezen naar www.lisztfestival.at.

New Additions to the World of Liszt - een verslag

Op 21 en 22 oktober 2021 vond in de Oude Muziekacademie aan de Vörösmarty-ut te Boedapest, waarin Liszt van 1881 tot zijn dood in 1886 zijn woning had en thans het Liszt Ferenc Museum and Research Centre gehuisvest is, een internationaal symposium plaats met als thema 'New Additions to the World of Liszt'. In het stemmige concertzaaltje met zijn met mosgroene stof beklede stoelen spraken tijdens deze tweedaagse conferentie een aantal Liszt-kenners over een onderwerp dat hen de laatste jaren had beziggehouden en geresulteerd had in een recentelijk uitgebracht boek of wetenschappelijke publicatie in een tijdschrift.

Na inleidende woorden door dr. Andrea Vigh, president van de Liszt Academy, en Zsuzsanna Domokos, directrice van het Liszt Ferenc Museum and Research Centre, sprak Robert Doran over het onder zijn redactie verschenen boek *Liszt and Virtuosity*, een compilatie van elf uitvoerige artikelen door verschillende auteurs, alle rondom het thema 'virtuositeit', oftewel over Liszts pianistiek en zijn plaats in de evolutie van het klavierspel. Onder de auteurs vindt men bekende namen, zoals die van Kenneth Hamilton ('Après une Lecture de Czerny? – Liszt's Creative Virtuosity'), Nicolas Dufetel ('Spirit and Mechanism: Liszt's Early Piano Technique and Teaching'), Robert Doran ('From the Brilliant Style to the Bravura Style: Reconceptualizing Lisztian Virtuosity') en Ralph P. Locke ('Anti-virtuosity and Musical Experimentalism: Liszt, Marie Jaëll, Debussy, and Others'). Achter de vleugel zat Gábor Farkas, docent aan de Liszt Academy, die Dorans lecture met muziekvoorbeelden illustreerde. Bijzondere aandacht werd geschonken aan de *Grand Galop chromatique*, een van die stukken waarmee Liszt de zaal altijd op z'n kop wist te zetten en in Dorans eigen bijdrage in het boek royaal aandacht krijgt.

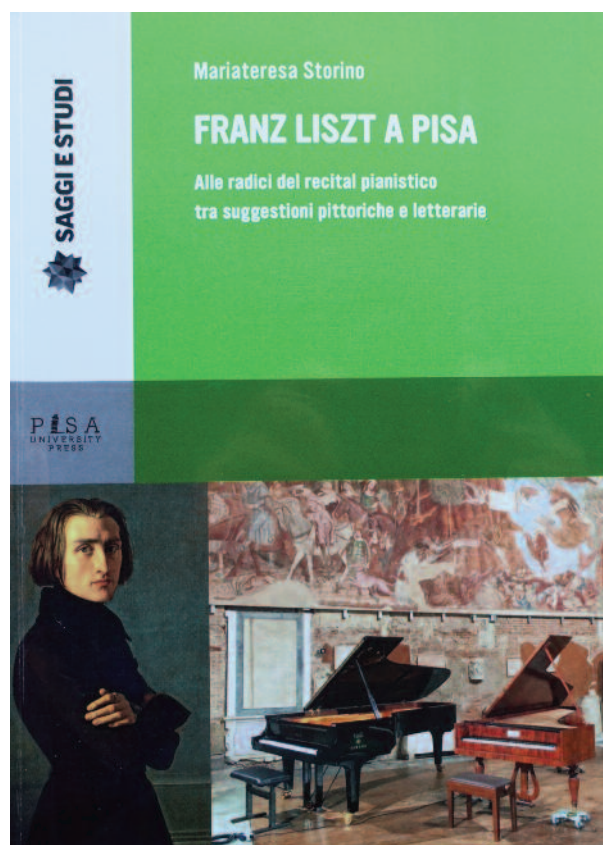
Vervolgens was het mijn beurt. Ik was uitgenodigd te spreken over mijn in 2019 verschenen *The Mazeppa Music of Franz Liszt*, waarin de ontstaansgeschiedenis van die compositie, die evolueerde van een jeugdetude van 77 maten tot een symfonisch gedicht van welgeteld 611 maten, uitvoerig staat beschreven. Omdat ik 'slechts' een half uur de tijd had, heb ik me bepaald tot de vijf versies van de Mazeppa-etude, waarvan de vierde, de door mij gereconstrueerde ontbrekende schakel, tot besluit door Farkas werd uitgevoerd.

Na de koffiepauze nam Paul Merrick het woord en sprak over 'Liszt's Music in E Major', een onderwerp dat hem al vele jaren bezighoudt. E-groot is naar Merricks mening bij Liszt een 'heilige' toonsoort en hij is zeker in die mening de enige niet. Bekende werken die in die toonsoort staan zijn bijvoorbeeld *St. François de Paule marchant sur les flots*, het prachtige lied *Ihr Glocken von Marling*, verscheidene van de *Consolations* en Liszts eerste religieus getinte pianowerk van langere adem, *Litanies de Marie*. Over dit onderwerp is een boek in wording dat mogelijk dit jaar nog zal verschijnen.

In de middag gaf Monika Henneman een interessante lezing over het oratorium *Die Legende von der heiligen Elisabeth*. Het is bekend dat dit werk, min of meer met Liszts toestemming, een enkele keer in Weimar scenisch werd uitgevoerd, maar onderzoeken van de aan de Cardiff University School of Music werkzame musicologe wezen uit dat dit veel vaker gebeurd is. In Boedapest, Praag, Wenen en tot de Eerste Wereldoorlog met name in New York is het werk tientallen keren 'als een sacred opera' op de planken gebracht, wat absoluut niet in Liszts bedoeling heeft gelegen.

Mariateresa Storino, verbonden aan het Conservatorium G. Rossini in Pesaro en aan de Fondazione Istituto Liszt in Bologna, schreef een informatief boekje met als titel *Franz Liszt a Pisa*. Zij toont daarin aan dat Franz Liszts eerste piano-recital – een destijds onbekend fenomeen – niet op 8 maart 1839 in Rome plaatsvond, zoals algemeen wordt aangenomen, maar twee maanden eerder in Pisa, en wel op 28 januari. Deze datum is te vinden op de zangbodem van de Graf-vleugel die Liszt op die dag bespeelde. Ook geeft het in het Italiaans gestelde, rijk met kleurenfoto's geïllustreerde boekje (139 bladzijden), informatie over Liszts dagen in San Rossore in de nazomer van 1839 en zijn contact met de dichter Cesare Bocella, die een gedicht schreef op het nog geen twee jaar oude dochtertje van Franz en Marie, Blandine. Op die tekst zou Liszt zijn eerste lied componeren: *Angiolin dal biondo crin*.

Heel interessant ook was de lezing van Maurizio d'Alessandro naar aanleiding van zijn in 2019 verschenen *Franz Liszt negli anni romani e nell'Albano del'800*. Het boek focust op Liszt's aanwezigheid in Rome en het even ten zuiden van de Italiaanse hoofdstad gelegen Albano. Het eerste hoofdstuk concentreert zich op Liszts verblijf in de 'Eeuwige Stad' in de eerste helft van 1839. Het tweede en derde hoofdstuk handelen over Liszts

twee grote liefdes, Marie d'Agoult en Carolyne von Sayn-Wittgenstein en hun rol aan Liszts zijde in Italië. In het vierde hoofdstuk staat kardinaal Gustav Adolf von Hohenlohe-Schillingsfürst centraal, de man die Liszt enkele vertrekken in de Villa d'Este ter beschikking stelde. De laatste twee hoofdstukken gaan over Liszt als Abbé in Rome en Albano, waar hij op 12 oktober 1879 tot kanunnik werd gewijd, een weinig bekend feit. Ook dit boek is in het Italiaans gesteld en er is helaas geen Engelse samenvatting, zodat het nogal wat inspanning vereist de vele nieuwe gezichtspunten scherp te krijgen.

De dag werd besloten met een interview met Kenneth Hamilton naar aanleiding van zijn laatste cd, geheel gewijd aan pianomuziek van Liszt. Deze dubbel-cd draagt als titel *Death and Transfiguration* en biedt composities die deels in het teken van de aardse dood staan, deels hemels-religieus van karakter zijn. Opgenomen werden bijvoorbeeld delen van de cyclus *Harmonies poétiques et religieuses* (*Pensée des Morts* contra *Bénédiction de Dieu dans la solitude*), de *Czardas Macabre* die in contrast werd gezet met *En rêve*, et cetera, et cetera.

Tot besluit van de dag werd de grote Sonate in b door Hamilton uitgevoerd, die eveneens op de cd te beluisteren valt en stoelt op het contrast van enerzijds aardse, Faustiaans-getinte energie en anderzijds rust schenkende liefde en goddelijke grandeur. De

uitvoering zelf liet helaas nogal te wensen over, zo aan het eind van een dag vol lezingen....

Tijdens de tweede dag van het symposium, op 22 oktober, Liszts verjaardag, sprak de Duitse Schumann- en Liszt-kenner Wolfgang Seibolt over Liszts relatie tot de beroemde zangeres Pauline Viardot-Garcia, die in 2021 in de belangstelling stond omdat ze twee eeuwen eerder, in 1821, het levenslicht aanschouwde. Prof. Seibold besprak puntsgewijs de belangrijkste momenten van contact tussen de beroemde pianist-componist en de begenadigde zangeres, die ook zelf componeerde: van de pianolessen die Liszt haar in 1832 gaf tot de laatste gewisselde brieven uit 1884.

De bijdrage van Udo Steingraber, de directeur van de pianofabriek van die naam in Bayreuth, droeg het karakter van een conférence. Op onderhoudende toon vertelde hij over het contact dat Liszt met de pianofirma heeft gehad – in het Steingraber-assortiment vindt men nog steeds een ‘Kammerkonzertflügel C-212’, die naar voorbeeld van het instrument waarop Liszt gespeeld heeft gebouwd is – en vertelde in het bijzonder over de aankoop van een belangrijk deel van de enorme collectie foto’s van Franz Liszt uit het bezit van Ernst Burger, die nu in de toonzalen van de firma Steingraber te zien is.

Het symposium zou eigenlijk besloten worden door Alan Walker, die zou spreken over ‘Liszt and the keyboard’. In verband met de Coronapandemie was de 91-jarige musicoloog van wereldfaam echter zo wijs de lange reis van Canada naar Boedapest niet te riskeren. Hij had echter ter vervanging een opname van deze lezing in de Mac Master University in Hamilton opgezonden. Deze werd op een groot televisiescherm vertoond. Zij die het

hoofdstuk *Liszt and the Keyboard* uit het eerste deel van Walkers trilogie gelezen hebben, zullen niet veel nieuws gehoord hebben, maar het was verbazingwekkend te zien en te horen, hoe Walker met vaste stem en geen moment zich vergissend een uur lang sprak over Liszts pianistiek. Geestelijk en lichamelijk is hij nog volledig intact, wat ook blijkt uit zijn laatste boek over Chopin, dat bijzonder goed is.

Redactie: Albert Brussee

Lay-out: Joop Berkhout

Het bestuur van de Franz Liszt Kring wordt gevormd door: Martyn van den Hoek – voorzitter;

Christo Lelie – vice-voorzitter, eindredacteur van het *Tijdschrift van de Franz Liszt Kring*;

Hans Roskam – secretaris; Johan Verrest – penningmeester;

Leden: Albert Brussee (eindredactie *Liszt Bulletin*), Martin Kaptein (sponsorwerving).

Bankrekening NL07 RABO 0365512613 ten name van Stichting Franz Liszt Kring

Bank Identificatie Code (BIC): RABONL2U

Stichting Franz Liszt Kring, Secretariaat: Reukgras 71, 8043 KN Zwolle

E-mail: info@lisztkring.nl

www.lisztkring.nl